THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS

וואס מען דערציילט ניט

מען האט געצייגען אונזער אויפמערקזאמקייט צו א פארזאמלונג וואס דער "איקאר" רופט איין היינט אויענט. און וואו עס וועט גע־רעדט ווערען זוועגען ביראַ בידזשאן און אידישע קאָלאָניזאציע.

דארפען מיר ניט דערציילען אַן איבעריגען מאָל, וואס מיר דענקען וועגען דער גאנצער ביראַ בידזשאן געשיכטע. די לעצטע עטליכע וואָכען ווען די ראַטען רעגירונג האט גענומען דורכפירען איר קאָלעקטיוויזירונגס־ארבייט, האט ניט וועניג פון דעם אויך געליטען די אידישע קאָלאָניזאציע. און ביי מענשען לערוועקט געגוג ספקות וועגען דער גאנצער זאך פון דער אידישער קאָלאָניזאציע אין רוסלאנד. וואו איין שטריך פון דער ראַטען־רעגירונג קען אומוואַרפען יאָרען פון ארבייט.

אָבער ניט אויף דעם ווילען מיר זיך אָפּשטעלען אין די היינטיגע שורות. וואס מיר באַצווקען יאָ, איז אויפמערקזאם צו מאכען אויף דעם, וואס זיי, די "איקאר" - מענשען דערציילען ניט אין זייער ליטעראַטור, אין וועלכער מען רופט דעם עולם צו קומען צו דער פארזאמלונג.

זיי דערציילען ניט, אז דער "איקאר" איז אויף דער לעצטער קאָנ־ווענשאָן פאַרוואַנדעלט געוואָרען פולשטענדיג אין א קאָמוניסטישער ארגאניזאציע.

זיי דערציילען ניט, אז דער "איקאר" האט זיך אויף דער לעצטער קאָנווענשאָן פאַלדאַריזירט מיט די "פרייהייט" און מיט איר גאנצער אַרא־בישער פאַגראָמען - פאָליטיק.

זיי דערציילען ניט, אז די עטליכע מענשען פון דעם אומפארטייאי־שען לאגער, וועלכע האבען נאָך אַלעס געגלויבט אין ענדערונגען צום בעס־טען, זענען שוין אויך ארויסגעטראָטען פון דער ארגאניזאציע, צו וועלכער עס געהערען היינט צו־טאָג נאָר קאָמוניסטען, און קאָמוניסטישע נאָכשלעפער.

זיי דערציילען ניט, אז יעדע אידישע גרופּע, חוץ די קאָמוניסטען, ווייכט היינט פון "איקאר".

און דאס וואס זיי ווילען בכיון ניט דערציילען, אויף דעם ווילען מיר היינט אויפמערקזאם מאכען.

דער "איקאר" איז א קאָמוניסטישע ארגאניזאציע, און די אידישע גאס, די אידישע מאסען, וועלכע פילען און דענקען אידיש, קען מיט זיי קיין מגע ומשא ניט האבען.

קיין סענט טאָר ניט געגעבען ווערען פאַר'ן "איקאר", וואס דיענט בלויז אלס מאַסקע אויסצונאַרען געלט פאַר קאָמוניסטישע צוועקען, און וואס קען אין חלכות קאָלאָניזאציע סיי ווי גאָר ניט אויפטאָן.

און דאס וואס מען דערציילט ניט, דאס האבען מיר געוואָלט דער־ציילען.

וויעדער וועגען מעשה שפאניע

האט מען זיך מיט א פאָר וואָכען צוריק ביי אונז געטומעלט מיט "מעשה שפאניע", און מענשען האבען אין דעם שוין געזעהן נייע ישיעות אויף אידען, אז שפאניע וועט גאָר אין ניכען ווערען דער עיר מקלט פאַר אידען, און ווער ווייסט ביי וויפיעל די פאנטאזיע האָט זיך שוין געהאט צו־שפּיעלט וועגען גרויסע חלומות.

האבען מיר גלייך קאָמענטירט וועגען דעם, און דערקלערט עס ניט מער ווי א צייטונגס־סענזאציע. וואס מען דארף נעמען מיט אביסעל זאלץ.

ווייסט אויס, אז אויך אין שפאניע גופא, האבען עס מאנכע גענומען גאנץ ערנסט, פאר א וויכטיגען ענין. און מאנכע שפאנישע פירער האבען געפונען פאר נויטיג ארויסצוקומען מיט גאנץ אָפענע דבורים. אזוי האט לעצ־טע וואָך דער קייבעל געבראכט די ידיעה פון מאדריד. אז קאַרלאָס פראָסט, דער פרעזידענט פון דער שפאנישער האנדעלס - קאמער איז ארויסגעקומען מיט אַן ערקלערונג, אז מען זאָל ניט אריינלאזען קיין אידען אין שפאניע, ווייל דאס לאגד נויטיגט זיך ניט אין נייע ארבייטער, און צווייטענס דארף שפאניע זיך אויסהיטען פון באשאפען ביי זיך אין לאנד "א אידען פראגע" פון דאס ניי.

איז אין דעם יעצטיגען פאל ניט וויכטיג, צי אין שפאניע איז פאר־אַן א געגנערשאפט אדער ניט, צי אין שפאניע איז פאראן א מעגליכקייט אדער ניט, נאָר וויכטיג איז ווי אזוי געזעלשאפטליכע ענינים זענען ביי אונז בכלל אוועקגעשטעלט, און ווי שרייענד עס ווערען געטאָן זאכען, ווען אָפּטמאָל מאַכט מען א טומעל אין א גלאָז וואסער, ווען זאכען ווערען צו־פּויקט וועלכע זענען נישט געשטויגען און נישט געפלויגען.

מיר שטעלען זיך אָפּ וועגען דעם ענין שפאניע, ווייל עס אילוסטרירט זייער גוט דעם ענין, און וואס עס איז היינט ריכטיג מיט שפאניע, קען מאָרגען מעגליך זיין מיט פאָרטוגאל, האנדוראס, אדער וועלכען עס איז אַנ־דער לאנד.

אידען אויף צו צופּויקען סענזאציעס פעלען אונז ניט אויס, די וועלט איז גרויס, און אין חלכות געאָגראַפיע, אויף אויסצוגעפינען לענדער וועג־גען, וועלכע צו פּויקען, אויף דעם זענען מיר אויך גאנץ גרויסע ספעציאַ־ליסטען.

און פּונקט ווי איינער א איד האט עס לעצטענס געטאָן מיט שפאניע, אין דערווייל געגעבען מאנכע מענשען א געלעגענהייט צו זאָגען וואס זיי דענקען וועגען אידען, קען זיך מארגען געפינען א צווייטער איד, וועלכער וועט אויך זוכען זיין "אומשטערבליכקייט" דורך א צווייטען אימיגראציאָנס־פּראָיעקט.

דער קורצער זין פון דעם אלעמען איז דאריבער, אז מיר מוזען זיך אויסלערנען צו זיין געזעלשאפטליך מער פאראנטוואָרטליך, טאָן זאכען ניט אזוי שרייאיג, נאָר גוט באדענקט, און וואס עס איז וויכטיגער, עס מוז געטאָן ווערען דורך פאראנטוואָרטליכע קערפּערשאפטען. און אז ניט יעדער איד זאָל לויפען הענדום - פענדום מיט מעמאָראנדומס צו רעגירונגען, כדי צו קענען שפּעטער באַרימען זיך, אז ער האט גערעדט מיט דעם און דעם פּרעמיער - מיניסטער.

א נויטיגער קאמיטעט

אין דער צייט ווען אין מאנטרעאל איז לעצטע וואָך פארגעקומען די ציוניסטישע קאָנווענשאָן, איז אויסגענוצט געוואָרען די דאזיגע געלעגע־הייט פאר א פריזוואטען צוזאמענקונפט, אין וועלכען עס האבען זיך באטייליגט לייגט עטליכע צענדליג פּערזאָנען. און נאָכדעם ווי עס איז אויסגעהערט גע־וואָרען א באריכט וועגען דעם קאמף פאר מינאָריטעטען רעכט, אָפּגעגעבען פון הער בערנגארד ג. ריטשארדס, עקזעקוטיוו - סעקרעטאר פון דעם אמע־ריקאנער אידישען קאָנגרעס, איז באשלאָסען געוואָרען דאָ צו פאָרמירען א פּראָוויזאָרישען קאמיטעט, וואָס זאָל אויסארבייטען וועגען און מיטלען ווי אזוי די קאנאדער אידען זאָלען קענען צוהעלפען אין דעם קאמף א דאנק דעם וואָס קאנאדע איז א מיטגליעד אין דער פעלקער - ליגע.

אזא קאמיטעט, אדער אזא ארגאניזאציע האט שוין לאנג ביי אונז געמענט פונקציאָנירען, און עס איז בעסער שפּעטער איידער קיינמאָל ניט.

אויב דעם יעצטיגען פּראָוויזאָרישען קאמיטעט זאָל געלינגען אויס־צוארבייטען א ריכטיגען פּלאַן, אַי פון אויסברייטונג, און אַי פון טעטיגקייט, האט־ער אין זיך א סך מעגליכקייטען פון ארבייט, און ער וועט זיכער גע־פינען די ברייטסטע און ווארימסטע שטיצע פון אלע עלעמענטען פון דער קאנאדיש - אידישער געזעלשאפט.

ליטעראַרישע נייעס

א נייער ראָמאַן פון לענאָהארד פראנק

די טעג איז אין בערלין דערשינען א נייער ראָמאַן פון דעם מייסטער פון דער מאָדערנער דייטשער פּראָזע לענאָהארד פראנק. פראנק צייכענט זיך אויס דער־מיט, וואס ער קלייבט אויס צו זיינע ראָמאַנען די סאַמע שווערסטע טעמעס. די סאַמע שווערסטע און אָפּט אויך גרויז־זאַמסטע. דער לעצטער ראָמאַן הייסט: "ברודער און שוועסטער". אויך דאָ שטייט הינטער דעם ראָמאַן אלס פאָן דער וועלט־קריעג. א ברודער און שוועס־טער וואקסען אויף ווייט איינס פון דאָס אנדערע און זיי באַגעגענען זיך און ווייי־סען נישט. אז זיי זענען ברודער און שוועסטער און באַקומען זיך ליעב. זייער מוטער ווערט דערפון געוואָר און אנט־פּלעקט פאר זיי דעם סוד און א צייט לאנג בלייבען זיי ווייט איינס פון דאָס אנדערע. אָבער זייער גרויסע ליבע איז מנצח אלע פאראורטיילען, און זיי פאר־אייניגען זיך ווידער. עס קומט אפילו א קינד אויף דער וועלט. די קלאָה פאר־וואנדעלט זיך אין א ברכה דורך דער אר־בער גרויסער ליבע פון די ביידע. פראָני שטעלט אלס מאָטאָ צו זיין בוך, א וואָרט פון געטהע: וואו ליבע איז פאראן, איז אויך לעבענס־רעכט דאָ. דער נייער ראָ־מאַן פון לענאָהארד פראנק ווערט אויס־גענומען אלס איינס פון זיינע בעסטע ביכער.

די פרוי פון דזשעק לאנדאָן

דזשעק לאנדאָ'ס פרוי האט לעצ־טענס געוויילט אין עטליכע איראָפּייאי־שע שטעדט, ברייטענדיג אין אָרדנונג ד־ליטעראַרישע יידישע־ענינים פון איר מאַן. היות פרוי לאנדאָן איז אליין א שריפט־שטעלערין, האט מען זיך, נאַטירליך פיעל פאראינטערעסירט מיט איר קומען אין אייראָפּע, און עס זענען אין די לי־טעראַרישע צייטונגען פאַרעפענטליכט געוואָרען פיעל אינטערוויוס מיט איר פרוי לאנדאָן האט זיך נאָך דעם טויט פון איר מאַן איינגענאָמען אָפּגעגעבען מיט דער באַאַרבייטונג פון זיינע ווערק. איר איז עס צו פאַרדאנקען, וואס עס איז דערשי־נען א קאָמפּליטע אויסגאַבע פון לאנדאָנס ווערק אין 50 בענדער. זי טוט אויך נישט ווינציג צו דער פאַרשפּרייטונג פון לאנדאָנ'ס ביכער אין דער וועלט. זי האט אויך אויפגעשריבען א גרויסע ביאָגראַ־פיע פון איר פאַרשטאָרבענעם מאַן. פרוי לאנדאָן וואוינט אין א קליינער פּראָ־ווינץ שטאָדט אין אמעריקע. זי פאַרנעמט זיך אויף א לאנג לעבען, זאגט זי, ווייל דזשעק'ל. אז ער איז געשטאָרבען, האט זי מיט דער אייגענער האנט געענטפערט אלעפען, וואס האבען אויסגעדריקט מיט ליעב. דאָס עס זענען אָנגעקומען פיעל טויזענטער טעלעגראַמעס און בריעף, האט ביי עטליכע חדשים צייט דערביי געאַר־בייט און דערביי אביסעל זיך פאַרגעסען אין איר גרויסען אומגליק. אויך איצט פירט זי א ריזיגע קאָרעספּאָנדענץ מיט אמאָליגע פאַרערער פון איר מאַן'ס טאַ־לאנט.

די ביבליאָטעק פון דעם גרעס־טען טשעכישען דיכטער

די ביבליאָטעק פון דעם גרעסטען טשעכישען דיכטער פון דער לעצטער צייט, אַטטאָקאָר בזשעווינא, וואס איז ערשט נישט לאנג געשטאָרבען, ווערט איצט אין אָרדנונג געבראכט און וועט, אדער פאַר־קייפט ווערען. אדער אריבערגעהן אין א נאַציאָנאַל - מוזיי. בזשעווינא האט גע־לעבט אין א קליין טשעכיש שטעדטעל און איז ביז צו דער לעצטער צייט גע־וועזען א פאָלקס־שול־לערער. די שטילקייט און די באשיידענקייט, אָבער אויך די גרויסקייט פון דעם דאזיגען הימנען־דיכ־טער ווערט איצט, נאָך זיין טויט נאָך דייטליכער. זיין ארבייטס - צימער איז געווען זייער ארעם מעבלירט, קוים א טיש און עטליכע פּשוט'ע שטולען זענען דארט געשטאנען. א קליין בליק אויזערנע אויוועלע האט דערגענצט די אייגריכטונג. דערפאר איז גרויס געווען דער ווערט פון דער ביבליאָטעק פון דעם דיכטער. אין וועלכער עס האבען זיך געפונען פיעל ערשטליינג־דרוקען און אפילו ווערטפולע מאַנוסקריפּטען. בזשעווינא האט גערעדט און געלעזען פריי נאָנצע נייז שפּראַכען, און זיין ביבליאָטעק איז אַן אמת'ער אוצר פון אינטערנאַציאָנאַלער ליטעראַטור. נישט בזשעווינא געלאָזט די געליבטע ביכער בינדען אין די טייערסטע איינבונדען, און די ביבליאָטעק מאַכט אַן איינדרוק ווי זי וואָלט שטאַמען פון עפּעס א פאַלאַץ און נישט פון דער ארימער שטוב פון א דיכטער.

די נייעסטע פאַרשונגען וועגען לעבען פון עדגאר פאָ

די נייעסטע פאַרשונגען פון דעם לע־בען פון דעם טראגישסטען פון אלע פאָ־עטען, דעם גרויסען ענגליש - אמעריקאַני־שען דיכטער עדגאר פאָ, דעם דיכטער פון די שרעקפולע נאָוועלען, דעם דיכטער פון דעם טראגישסטען פון אלע טראגישע לודער, דעם טויטען - ליעב "קיינמאָל מער" — באַוויזען, אז זיין לעבען איז נאָר אויסערליך געווען אזוי ווילד. נאָר אויסערליך האט ער געטרונקען און געהר־ליעט און געשטאָרבען אין א רינשטאָק אַ פאַר־סמ'טער, מיט אלקאָהאָל. אינערליך איז ער געווען ריין ווי א קינד. ער פלעגט אנטלויפען פאַר א פיזישער דערנענטערונג מיט פרויען בכלל און בפרט מיט די פרויען וואס ער האט ליעב געהאט. אויסערליך איז ער געווען פאַרוויקעלט אין אומציי־ליגע אפערעס. אפילו געלט - אפערעס מיט פרויען, ער איז געווען באַקאַנט ווי א שרעקליכער מגזם. זיינע ווערטער האט קיינער נישט געגלויבט, אָבער אינערליך איז ער אייביג געטריי געבליבען די מענ־שען, וואס ער האט באמת ליעב געהאט. פון איין זייט טיעפסטע געפאַלענקייט, פון דער אַנדערער זייט העכסטע דערהער־בונג.

וואס איך הער און זיי אין ארץ ישראל

פון אונזער ספּעציעלען קאָרעספּאָנדענט
י. ל. וואָהלמאַן (תל־אביב)

די פרייד פון די נייע „עולים". — געזעגנונגס־דערדע פון ה' זשאבאָטינסקי. — די רעגירונג שטערט ווידער דעם שעכט הויז אין תל־אביב. — דער היי־יעהריגער פורים־קאַרני־וואל וועט איבערשטייגען אלע פריהערדיגע.

איינגעגנטימער מר. גרוידינגער פון לאָנ־דאָן. דער דאָזיגער איד האט צוריק מיט אנדערהאלבען יאהר געלאָזט פאַרפלאַנ־צען א הערליכען פרדס אין דער נעבענד פון כפר־סבא. (דער באקאנטער פרדס „קלמניה"). פאַרלויפיג איז פאַרפלאַנצט געוואָרען נאָר צירקא דריי הונדערט דו־נאם באָדען, און ס'איז נאָך פאראן דאָר־טען צום פאַרפלאַנצען נייע 7 הונדערט דונאם. ווארום דער גאנצער פרדס באַ־שטעהט פון איבער טויזענט דונאם. מר. גרוידינגער מיט זיין פאַמיליע פלעגט זיי־צען אין לאָנדאָן, וואו ער האט זיינע גוט־פּראָפעסיאָנעלע ביזנעס. איצטער אָבער, איז ער אהעל געקומען און האט אהער געבראכט זיין פאַמיליע, ווייל, ווי ער זאגט, פאַרשטעהט ער דאָס פאַר'ן לאנד איז וויכטיג איצטער יעדע נייע אי־דישע משפחה וואס קומט אהער.

און וואוייל איז צו יעניגע וואס העל־פען מיט זייערע גראָשענס צום אהערקו־מען פון אונזערע חלוצים. די וואס העל־פען אויסלייזען דיא אידישע - ערד, און די וואס מאַכען גרינג דעם אידישען קאַמף אין ארץ־ישראל פאר דער גאולה...

פאַריגען זונטאָג אוועגט האט ה' זשאבאָטינסקי געהאלטען אין תל־אביב'ער בית־עם א געזעגנונגס־דערדע פאר זיין אָפּ־פאהרען צוריק קיין אויסלאנד. ווי באַ־קאנט האט ה' זשאבאָטינסקי געפאָדערט פון דער הנהלה־ציונית אין ירושלים, אז מען זאָל איהם איינלאדען צו דער אויס־פאַרשונגס־קאָמיסיע, און זיי האבען דער־צו ניט מסכים געווען. לויט ווי עס קורסירט ארום א פּלאַטקע אין גאס, זאָל ה' זשאבאָטינסקי זאגאַר זיך האבען גע־וועגדעט שפּעטער אויך צו סער וואָלטער שאו. מיט א ברייף, אז ער זאָל איהם איינלאדען, און יענער האט זיך דערפון ארויסגעדרעהט מיט א גענען־פאַרשלאג

שוואַרזהער זענען געבליבען צו־גאר. דר התלהבות פאר ארץ־ישראל האט אויפ־געוואכט מיט נאָר מעהר א פאַרשמאַרק־טער קראַפט אין די הערצער פון אלע אי־דען. יעדער רייסט זיך אהער צו קומען און העלפען בויען די אידישע גליקליכע צוקונפט. קיינע סכנות שרעקען ניט אָפּ, אין גענגענטייל, הלואי עפענט מען נאָר אויף די גרענעצען פון ארץ־ישראל ווי עס וואָלט זיך א לאָן געטאָן אהער אידען פון דער גאנצער וועלט מיט'ן גרעסטען אימ־פּעט. יעדער שפּירט איצט, אז ס'האט אויסגעשלאָגען די שעה פון דערלייזונג ארץ־ישראל איז אונזער — און מיר זענען ארץ־ישראל'ס, „וארשתיך לי לעולם!"...

דאָס זענען אונגעפעהר די רייד פון דער דאָזיגער איצטער־אָנגעקומענער יר־לאנד איז ווייטיג איצטער יעדע נייע אי־דישע משפחה וואס קומט אהער.

און וואוייל איז צו יעניגע וואס העל־פען מיט זייערע גראָשענס צום אהערקו־מען פון אונזערע חלוצים. די וואס העל־פען אויסלייזען דיא אידישע - ערד, און די וואס מאַכען גרינג דעם אידישען קאַמף אין ארץ־ישראל פאר דער גאולה...

פאַריגען זונטאָג אוועגט האט ה' זשאבאָטינסקי געהאלטען אין תל־אביב'ער בית־עם א געזעגנונגס־דערדע פאר זיין אָפּ־פאהרען צוריק קיין אויסלאנד. ווי באַ־קאנט האט ה' זשאבאָטינסקי געפאָדערט פון דער הנהלה־ציונית אין ירושלים, אז מען זאָל איהם איינלאדען צו דער אויס־פאַרשונגס־קאָמיסיע, און זיי האבען דער־צו ניט מסכים געווען. לויט ווי עס קורסירט ארום א פּלאַטקע אין גאס, זאָל ה' זשאבאָטינסקי זאגאַר זיך האבען גע־וועגדעט אויך צו סער וואָלטער שאו. מיט א ברייף, אז ער זאָל איהם איינלאדען, און יענער האט זיך דערפון ארויסגעדרעהט מיט א גענען־פאַרשלאג

צווישען צוויי פייערען

(א בריעף פון כארבין)

די רוסיש־כינעזישע "רייבונגען", — צארישע העלדען ביי דער ארבייט. — רדיפות און בלבולים. — אידען רוקען זיך ווייטער. — אי־דישע קהלה אהן אידען.

די רוסיש־כינעזישע "רייבונגען" (די וועלט האט איצט פיינט דאָס וואָרט "מלחמה") האט זיך שטארק אָפּגעשפּי־געלט אויפ'ן מצב פון די אידען אין כי־נא. אָבער מעהר פון אלעמען שטעהען אויס צרות די רוסלענדישע אידען. זיי זיינען פון די כינעזער, אלס "באַלשעוויי־קעס" און "פאַרדעכטיגע" און זיי ליידען פון די "ווייסע" רוסישע מאָנאַרכיסטען, וועלכע לאָזען אויס צו די אידען זייער ביטער הארץ פאר זייערע מפּלות.

די כינעזער האבען זיך לעצטענס גע־נומען צו רייניגען כארבין פון באַלשע־וויזם. די רייניגונג געהט אזוי ווייט, אז דער ביילדונגס־דעפּאַרטמענט האט ארויס־געגעבען א באַפעהל אויסלאָזוואָרפען פון די שולען אלע קינדער פון סאָוויעטישע ביירגער, וועלכע האבען אָנגעהויבען זייר־ערע לומדים היינטיגס יאָהר. די ארטיגע אידישע תלמוד תורה איז צוליעב דעם געוואָרענונגען געווען אָפּשיקען אהיים אלע קינדער פון די סאָוויעטישע ביירגער. דער פאקט האט געמאכט א גוואַלדיגען איינ־דרוק אויף די עלטערען. טויזענטער אידי־שע קינדער זיינען צוליעב דער גזרה גע־בליבען אָהן א שום אידישע ערציהונג.

אין כארבין קומען פאַר טאָג־טעגליך מאסען ארעסטען פון סאָוויעטישע ביירגער. די ארעסטירטע זיינען מייסטענס יונגע לייט און זייער צאָהל דערגרייכט אין די הונדערטער. א דריטעל פון די ארעסטיר־טע זיינען אידען. פאָליציי זוכונגען זע־נען אויך פאָרגעקומען אינ'ם בראַאַך פון די אידישע עמיגראַנטען און היימלאָזע. די ארעסטירטע ווערען אָפּגעשיקט אין דעם קאָנצענטראַציאָנס־לאָגער אין סומ־

עטען, דעם גרויסען ענגליש - אמעריקאַני־שען דיכטער עדגאר פאָ, דעם דיכטער פון די שרעקפולע נאָוועלען, דעם דיכטער פון דעם טראגישסטען פון אלע טראגישע לודער, דעם טויטען - ליעב "קיינמאָל מער" — באַוויזען, אז זיין לעבען איז נאָר אויסערליך געווען אזוי ווילד. נאָר אויסערליך האט ער געטרונקען און געהר־ליעט און געשטאָרבען אין א רינשטאָק אַ פאַר־סמ'טער, מיט אלקאָהאָל. אינערליך איז ער געווען ריין ווי א קינד. ער פלעגט אנטלויפען פאַר א פיזישער דערנענטערונג מיט פרויען בכלל און בפרט מיט די פרויען וואס ער האט ליעב געהאט. אויסערליך איז ער געווען פאַרוויקעלט אין אומציי־ליגע אפערעס. אפילו געלט - אפערעס מיט פרויען, ער איז געווען באַקאַנט ווי א שרעקליכער מגזם. זיינע ווערטער האט קיינער נישט געגלויבט, אָבער אינערליך איז ער אייביג געטריי געבליבען די מענ־שען, וואס ער האט באמת ליעב געהאט. פון איין זייט טיעפסטע געפאַלענקייט, פון דער אַנדערער זייט העכסטע דערהער־בונג.

טוגען "כארבין הערעלד", 'כארבין ניצי" און אנדערע געמאָלדען, אז אויף דעם כארבינער מארק פאַרקויפען די מאָ־נאַרכיסטען די צוגוויגעקליבענע זאכען, וואָס מען קאָנ געקליבען פאר די אוב־גליקליכע משפחות פון די קאַזאקען. די דערמאָהנטע ציטוגען באשולדיגען אפען די ווייסע באַנדיטען אין דער הרינה אויף די קאַזאקען.

אין טיענצין אפערירט א געפעהר־ליכע באנדע, וועלכע פאַרנעהמט זיך מיט פאנגען רייכע אויסלענדער און פאָדערט פון זיי אויסקויף געלט. אין דער באַנ־דע זיינען אויך פאראן אויך ווייסע גווארדייצעס און צווישען די געפאנגענע זיינען פאראן אויך אידען. איינע פון די קרבנות איז די בת יחידה פון דעם ריי־כען אידישען סוחר גוטבעצאל, אַן אמע־ריקאנער בירגער.

וועגען דעם אמעריקאנער אידען אהרן ברענער, וועלכער איז געפאנגען גע־וואָרען און איז שפּעטער בעפרייט גע־וואָרען, ווערען אויבערגעגעבען פאָלגענ־דע פּרטים:

ברענער איז געפאנגען געוואָרען פון א באנדע צארישע אָפיצערען. בראש פון דער באנדע איז געשטאנען א רוסיש מיי־דעל, א מאַניקיורישע. וועלכע האט גע־פיהרט נאָהענטע באקאנטשאפט מיט ברענערען און האט איהם איבערגעגעבען צו די באנדיטען.

דאָס מיידעל האט געאַרבייט אין א רעסטאָראַן פון דעם אידען קאַפּלאַן און איז לויט זיין ערבות באפרייט געוואָרען ביז דעם פּראָצעס.

וויפיעל ברענער האט אָפּגעצאָהלט אז מען זאָל איהם באפרייען איז ניט באקאנט. ברענער איז צוזאַמענגעבראַ־כען אז איז ערנסט קראַנק.

א סך אידען פון כארבין און צפון מאנדזשוריע, וועלכע זיינען רואינירט געוואָרען צוליעב די רוסיש - כינעזישע שלעכטע באציהונגען, האבען אָנגעהוי־בען אויסוואנדערען פון די דערמאָהנטע ערטער און א סך זיינען אוועק קיין שאנ־כאי. פאר די לעצטע פיער חדשים איז די אשכנזישע אידישע באפעלקערונג אין שאנכאי פארגרעסערט געוואָרען מיט 6 הונדערט נייע צוגעקומענע אידען. לעצ־טענס אבער האט די כינעזישע רעגירונג פארבאָטען סאָוועטישע ביירגער ארויסצו־פאהרען פון דער טעריטאָריע פון צפון מאנדזשוריע.

מאנכע אידישע אימיגראַנטען זוכען זיך איינצואָרדענען אין נייע ערטער אין ראנגון, בורמא, געפינט זיך שוין א קהלה פון 200 אידישע משפחות. עס איז דאָרט

ביי אין קיינער ווערט צו זיי ניט צוגע־לאָזען.

איבערהויפּט איז טרויעריג די לאגע פון סאָוויעטישע ביירגער אויף די אויס־לענדישע קאָנצעסיעס אין טיענצין. ניט גענעסענדיג פון די אויסלענדישע יורים־דיקציע פון די עקסטעריטאָריאַלע קאָנ־צעסיעס, זיינען זיי אונטערוואָרפען אונ־טערען כינעזישען געריכט. און ווערען פאר איר חשד באלד איבערגעגעבען אין דעם כינעזישען טייל שטאָדט צו דער כינעזישער מאכט.

איצט פיהרט דורך די כינעזישע מאכט א רעגיסטראַציע פון אלע פאָוועטי־טישע ביירגער, וועלכע וואוינען אויף די אויסלענדישע קאָנצעסיעס און די וועלכע וועלען זיך ניט רעגיסטרירען וועלען זעהר שווער באשטראפט ווערען.

צווישען די ארעסטירטע געפינט זיך דער געוועזענער אגענט פון דער מזרח־כינעזישער אייזענבאהן, דער איד סלעפּאק. זיין ארעסט האט ארויסגערופען א גרויס סע צוריקדרעהונג צווישען דער גאנצער אי־דישער באפעלקערונג.

די רוסישע מאָנאַרכיסטען זוכען צו פאנגען פיש אין דער מוטנער וואסער, זיי זיינען אויצט זעהר טעטיג געוואָרען אויפ'ן געביט פון רדיפות געגען אידען, פון שפּיאָנעריי און פון מסירות.

מיט א קורצער צייט צוריק, האט א באַוואפענטע באנדע פון די רעשטלאך פון דער טרויעריג באַרוהמטער שטראָף עקס־פּעדיציע פון דעם מאָנאַרכיסטישען תליון באראן אונגערן־שטערנבערג, וועלכער איז הינגעריכטעט געוואָרען פון די באַלשעוויי־קעס אין 1923, באפאלען די דערפער פון די קאַזאקען אימיגראַנטען אין ראיאן פון כאילאר, אין צפון מאנזשוריע און האט אויסגעקוילעט 67 נפשות. באלד נאכדעם האט די רוסישע מאָנאַרכיסטישע אָרגאַניזאציע אויקגעהויבען א "ויצעקו", אז די שחיטה האבען געמאכט די באַל־שעוויקעס אונטער דער פיהרערשאפט פון א אידישען סוחר אין כאילאר, מאיסיי זוטש. די ידיעה איז בכוונה פאַרשפּרייט געוואָרען, כדי ארויסצורופען א פאגראם שטימונג צווישען די כינעזער געגען אי־דען. שפּעטער האבען די מאָנאַרכיסטען אָפּגעלייקענט אין דער פּרעסע. אז א איד האט זיך אין דעם מאסען מארד באטיי־ליגט און האבען זיך געלאָזט פון הויז צו הויז קלייבען געלט און זאכען פאר די גע־ליטענע קאַזאקען. א סך אידען האבען מורא געהאט אָפּצוזאגען זיך אין האבען געגעבען הילף מיט א בריעטער האנט. די אויסלענדישע ציי־טונגען "כארבין הערעלד", 'כארבין ניצי" און אנדערע געמאָלדען, אז אויף דעם כארבינער מארק פאַרקויפען די מאָ־נאַרכיסטען די צוגוויגעקליבענע זאכען, וואָס מען קאָנ געקליבען פאר די אוב־גליקליכע משפחות פון די קאַזאקען. די דערמאָהנטע ציטוגען באשולדיגען אפען די ווייסע באַנדיטען אין דער הרינה אויף די קאַזאקען.

אין טיענצין אפערירט א געפעהר־ליכע באנדע, וועלכע פאַרנעהמט זיך מיט פאנגען רייכע אויסלענדער און פאָדערט פון זיי אויסקויף געלט. אין דער באַנ־דע זיינען אויך פאראן אויך ווייסע גווארדייצעס און צווישען די געפאנגענע זיינען פאראן אויך אידען. איינע פון די קרבנות איז די בת יחידה פון דעם ריי־כען אידישען סוחר גוטבעצאל, אַן אמע־ריקאנער בירגער.

וועגען דעם אמעריקאנער אידען אהרן ברענער, וועלכער איז געפאנגען גע־וואָרען און איז שפּעטער בעפרייט גע־וואָרען, ווערען איבערגעגעבען פאָלגענ־דע פּרטים:

ברענער איז געפאנגען געוואָרען פון א באנדע צארישע אָפיצערען. בראש פון דער באנדע איז געשטאנען א רוסיש מיי־דעל, א מאַניקיורישע. וועלכע האט גע־פיהרט נאָהענטע באקאנטשאפט מיט ברענערען און האט איהם איבערגעגעבען צו די באנדיטען.

דאָס מיידעל האט געאַרבייט אין א רעסטאָראַן פון דעם אידען קאַפּלאַן און איז לויט זיין ערבות באפרייט געוואָרען ביז דעם פּראָצעס.

וויפיעל ברענער האט אָפּגעצאָהלט אז מען זאָל איהם באפרייען איז ניט באקאנט. ברענער איז צוזאַמענגעבראַ־כען אז איז ערנסט קראַנק.

א סך אידען פון כארבין און צפון מאנדזשוריע, וועלכע זיינען רואינירט געוואָרען פון די רוסיש - כינעזישע שלעכטע באציהונגען, האבען אָנגעהוי־בען אויסוואנדערען פון די דערמאָהנטע ערטער און א סך זיינען אוועק קיין שאנ־כאי. פאר די לעצטע פיער חדשים איז די אשכנזישע אידישע באפעלקערונג אין שאנכאי פארגרעסערט געוואָרען מיט 6 הונדערט נייע צוגעקומענע אידען. לעצ־טענס אבער האט די כינעזישע רעגירונג פארבאָטען סאָוועטישע ביירגער ארויסצו־פאהרען פון דער טעריטאָריע פון צפון מאנדזשוריע.

מאנכע אידישע אימיגראַנטען זוכען זיך איינצואָרדענען אין נייע ערטער אין ראנגון, בורמא, געפינט זיך שוין א קהלה פון 200 אידישע משפחות. עס איז דאָרט

דאָס ער זאָל רעדען ביי פאַרמאַכטע טי־רען, אויף וואָס ה' זשאבאָטינסקי האט נאַטירליך ניט געקאָנט מסכים זיין. ווי די זאַך איז, האט די ידיעה וועגען זשא־באָטינסקי'ס געזעגנונגס־דערדע ארויסגערו־פען דאָ א גוואַלדיגע שפּאַנונג.

אין „בית־עם" האט זיך געפונען א המון פון זעקס־זיבען טויזענט פּערזאָן, נאָך פיעל מעהר איז געבליבען פון יענער זייט בית־עם. די פּאָליציי האט ניט אריינגעלאָזט מעהר, אויס מורא אז מען זאָל ניט איגוועניג דערקוועטשט ווערען. און טראָץ דעם גרויסען עולם ווען זשא־באָטינסקי האט אָנגעקויבען צו רעדען איז געוואָרען שטיל ווי אין אויער. די רעדע האט געדויערט קארגע דריי שטונ־דען, און ווען ער האט געענדיגט האט דען, און ווען ער האט געענדיגט האט ביי דער בית־עם ממש געבראָכען פון די אפּלאָדיסמענטען.

ה' זשאבאָטינסקי האט אָנגעהויבען פון אן אנאַליזירונג פון דער „ברית־שלום" און ווייער טעאָרעע. אויפ'ן בעס־טען אויפן — זאגט ער — איז דאָס דער זעלבער טעות וואָס ס'האט געמאכט אין ווייטער צייט די „השכלה־עפּאָכע". אויך דאמאָלס האט מען געמיינט, אז אויב מיר וועלען זיך נאָר „דערנענהטערען" וועט שוין קומען די גאולה־שלמה. און וואָס ס'איז געוואָרען דער סוף פון דעם דאָזיגען טעות דאָס איז גוט־באקאנט. און אויף וויפיעל ס'איז פאַלש די שטרע־בונג פון אונזער דערנענטערונג דאָ — קאָן מען שוין זעהען כאָטש פון דעם וואָס די גרעסטע רציחות פון די אראבער זע־נען פאָרגעקומען גראָדע אין די פּלעצער פון דער גרעסטער „דערנענהטערונג", אין צפת און אין חברון, וואו אידען דערען אראבישע יוי־ד־ד ווייל געבוירענע אראבער. בנוגע דער פאַרלאַמענט־פּראָגע האלט ער, אז ניט נאָר איז דאָס ניט א וועג אויף שלום, נאָר אין געגענטייל, א פאַרלאַמענט וואָלט עלשט געשאפען א שטימונג פון אייביגער מחלוקת און ארומרייעניגע.

ה' זשאבאָטינסקי געהט איבער צו דער עפּאָכע ווען ס'איז געשאפען געוואָר־

(פאָרזעצונג אויף בלאט 6)

ווארעמער וועגען מעשה שפאניע

האט מען זיך מיט א פאָר וואָכען צוריק ביי אונז געטומעלט מיט "מעשה שפאניע", און מענשען האבען אין דעם שוין געזעהן נייע ישיעות אויף אידען, אז שפאניע וועט גאָר אין ניכען ווערען דער עיר מקלט פאַר אידען, און ווער ווייסט ביי וויפיעל די פאנטאזיע האָט זיך שוין געהאט צו־שפּיעלט וועגען גרויסע חלומות.

האבען מיר ג